

ПОЛИТИЧЕСКИ ИЗМЕРЕНИЯ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19: РИСКОВЕТЕ НА ПОДМЕНЕНАТА НОРМАЛНОСТ

Елена Симеонова¹
e-mail: esimeonova@unwe.bg

Резюме

Статията представя критичен поглед към обявената от СЗО пандемия от COVID-19, която вече повече от година сковава света и разчиства пътя на т. нар. „нова нормалност“. Основна цел е да се очертаят политическите измерения на пандемията и да се идентифицират политическите и социални рискове от подмяната на нормалността. Тезата е, че „новата нормалност“ се въвежда посредством координирана и методично провеждана, на различни равнища, политика на ограничения и рестрикции, аргументирани със здравни основания. Този политика генерира рискове от различен порядък, чийто дългосрочни ефекти застрашават устоите на демократично устроените общества и накърняват основни граждански и политически права и свободи.

Ключови думи: политически риск, пандемия от COVID-19, социален контрол, убеждаващо въздействие, нова нормалност

JEL: D70, D71, D72, D83, H12, I29

Увод

Вече повече от година светът се намира в безпрецедентна ситуация, в която един, по своята същност здравословен проблем, се превръща в основание за провеждане на целенасочени и координирани на различни равнища ограничителни политики. Тяхното прилагане генерира значими равнища на политически и социални рискове, които застрашават обичайното до момента функциониране на политическите системи и обществата. В този смисъл, вирусът COVID-19, като основание за обявяване на световна пандемия, би могъл да бъде концептуализиран като своеобразен политически инструмент, прилаган организирано и със завидно единодействие на глобално и национално равнище. Редица анализатори съзират в този процес риск от преформатиране на функциониращия до момента световен ред във всичките му измерения: политически, социални, икономически, културни, финансови.

¹ Доцент, доктор по политология, катедра „Политология“, факултет „Международна икономика и политика“, УНСС, ORCID: 0000-0002-4518-5630

Изследователският проблем поставен на разискване в настоящата статия е случващата се на политическо равнище подмяна на нормалността, аргументирана с пандемията от COVID-19.

Основната цел е да се очертаят политическите измерения на пандемията и да се идентифицират политическите и социални рискове от подмяната на нормалността, извършвана на политическо равнище.

Тезата е, че „новата нормалност“ се въвежда посредством координирана и методично провеждана, на различни равнища, политика на ограничения и рестрикции, аргументирани със здравни основания. Този политика генерира рискове от различен порядък, чийто дългосрочни ефекти застрашават устоите на демократичните общества и накърняват основни граждански и политически права и свободи.

Изследователските въпроси, които се поставят на вниманието на академичната аудитория са следните: Кои са основните политически измерения на пандемията от COVID-19? Как е възможен налаганият, зад паравана на „COVID-19“, на глобално и национално равнище безпрецедентен социален контрол? Какви са основните рискове от методично извършваната чрез политически средства подмяна на обичайната с т. нар. „нова нормалност“?

Теоретичната рамка, чрез която се концептуализира изследователския проблем е интердисциплинарна и включва теории от полето на политологията, международния бизнес и социалната психология. Политологичният прочит се изразява в открояване на частно политическите измерения на пандемията от COVID-19, изразяващ се в идентифициране и дискусия на конкретни политически решения, основани на един от най-мощните политически инструменти – страха. От хибридно изследователско поле на политиката и бизнеса, в частност на международни бизнес, е приложена концепцията за политическия риск (Kobrin, 1979; Bremmer and Keat 2009; Симеонова, 2013). Допълнителна обяснителна рамка на успеха на т. нар. „политиката на страха“ е потърсена в полето на социалната психология и по-конкретно в концепциите за насилственото подчинение и „дресировка на хора“ на Албърт Байдърман (Biderman, 1957) и убеждаващото въздействие на Робърт Чалдини (Чалдини, 2005).

Ограниченията на настоящата статия се отнасят до понятийно терминологичния апарат – използваните термини и понятия се постановяват въз основа на избрана от автора дефиниция без да се навлиза в дефиниционните дискусии, с оглед на постановените изисквания за обем. За някои от тях, като понятието „политика“ например, преднамерено е изходено от най-общодостъпно, представено в Уикипедия. Не се засяга и твърде щекотливият проблем за същността и произхода на вируса, обозначен като COVID-19, който проблем също буди разгорещени дискусии в средите на вирусолози и епидемиолози.

Политически измерения на пандемията от COVID-19

За целите на настоящата статия, бихме могли да дефинираме политиката, най-общо казано, като „организиран контрол над населението“². От 11 март 2020 г., обаче, когато СЗО обяви „световна пандемия“ от COVID-19, този контрол е безпрецедентно съгласуван, повсеместен и еднотипен като вид политически мерки, предприемани от правителствата по света. Характерът на решението на СЗО за обявяване на пандемия, също е, преди всичко, политически мотивирано. Реалните здравно-медицински основания, доколкото съществуват, са по-скоро удобен (или пък съзнателно търсен) претекст, отколкото обективна наложителност³.

В арсенала на политиката влизат разнообразни инструменти за налагане на властта: убеждаване, санкции, възнаграждения и т.н. Най-успешният инструмент обаче, който едновременно с това се явява и източник на политиката, е страхът. Особено страхът за собственото здраве, особено когато е налаган бавно, методично и „авторитетно“ от институционално овластени източници, масирано подкрепяни от всички казионни медии. Би могло да се каже, че наложената на света пандемия от COVID-19 е своеобразен апогей на условната власт⁴, постигаща методично и постепенно, посредством „промяна на мисленето“, същинските си цели – подчинение на обществата, реструктуриране на социалните взаимоотношения, отмяна и/или ограничаване на основни граждански свободи и др. Акцията е толкова ювелирна, че огромна част от населението, включително и високообразовани хора, дори не съзнават акта на подчинението, безкритично приемащи „загрижеността“ на правителствата.

Учудваща, от изследователска гледна точка, е координацията, с която те действат и следват директивите на СЗО. Онези, които не следват „правата“ линия са изключения, които биват стигматизирани, подобно на индивидите, които не се подчиняват на новите правила и мерки или пък си позволяват да

² Така я определя най-масовият и общодостъпен източник на информация – Уикипедия.

³ Много здравни експерти и учени се обявиха против обявяването на „пандемия“, защото в случая с COVID-19, реално такава няма. Според досега използваните здравни стандарти, пандемия се обявява когато има 200 заболели (т.е. хора проявили клиничните симптоми на дадено заболяване) на 10 000 души население. Към август 2021 г. пандемичните параметри, необосновано защо се изчисляват в съотношение 200 заразени (а не болни – т.е. с проявени клинични симптоми) на население 100 000 души – т.е. върху 10 пъти по-голяма база! (Министерство на здравеопазването, 2021).

⁴ Терминът е въведен от американския икономист Джон Кенет Гълбрайт. Той разглежда три типа власт: принуждаваща, която печели подчинение посредством принудата, компенсаторна, която печели подчинение посредством възнаграждение и условна, която печели подчинение посредством манипулация (Гълбрайт, 1993).

мислят критично и да подлагат на съмнение целесъобразността и действителната мотивация на противоепидемичните мерки.

Зад паравана на „световната пандемия от COVID-19“, посредством страха като основен политически инструмент, се осъществява процес на глобална социална трансформация, обозначаван като „нова нормалност“, чиято генерална цел е „рестарт на системата“ – рязко преустановяване на процесите на глобализация и замяната им с процеси на фрагментация и капсулация на хората и обществата, посредством ограничаване на основни граждански свободи. Освен социални измерения, тези процеси имат и множество икономически и финансови измерения – отмирането, или по-точно елиминирането, на определени бизнеси и заместването им с нови.

Подобни тези биват отхвърляни като конспиративни, следователно – несъстоятелни, с което се парира всеки опит за критично мислене. Въпреки това обаче, те имат своя смисъл дори и само, за да провокират академична дискусия и размисъл. В подобна дискусия активно участие би следвало да вземат представителите на политическите и социални науки, защото именно те, познавайки същността и принципите на политиката и социалното взаимодействие, следва да бъдат най-критични и скептични към политическите измерения на пандемията от COVID-19, намиращи основен израз в повсеместно налаганата политика на страха и прокараната чрез нея „нова нормалност“.

Основни принципи на политиката на страха

От академична гледна точка, особено любопитство буди фактът, че политиката на страха е изградена изцяло върху 8-те метода за „дресировка на хора“, разработени и тествани от Албърт Байдърман в неговата „таблица на принудата“, специално разработена за „пречупване на затворници и наборни войници“ (Biderman, 1957, p. 619). Паралелите между заложените в нея методи и принципите на пандемичната политика на правителствата от началото на 2020 г. са очевидни и провокират множество въпроси относно политическите цели и интереси, които стоят зад тях. Те са представени в сравнителен план в таблица 1.

Таблица 1: Сравнителна таблица на принудата на Байдърман и политиката на страха

Таблица на принудата на Байдърман					Политика на страха
Метод	Цели	Въздействие	Варианти на приложение	Приложения	
1. Изоляция	- Лишаване на жертвите от социална подкрепа - Елиминиране на възможността за съпротива	Засилва тревогата за собствената личност и живот	Пълно <i>ограничаване на жизнената среда</i> : в килия; домашен арест; пълна или частична <i>социална изолация</i> – една изолирана група не може да общува непосредствено с други групи от обичайната си социална среда	Затваряне на цели градове и държави, представено като „карантина“ ⁵ .	
2. Монополизация и контрол на възприетията	- Съсредоточаване на вниманието върху опасно положение/ затруднение - Елиминиране на информация, която не съответства на поставените цели	Наказване на независимостта или съпротивата	- Физическа изолация; използване на тъмнина или ярка светлина; ограничени движения; еднообразна храна	Масирано медийно облъчване с апокалиптична информация за „жертви“, „смърт“, „хиляди болни“, „претоварени болници“ и др.	

⁵ При карантината обаче се изолират единствено болните, докато в случая с пандемичната политика всички хора се третират като „болни“ и се изолират под заплахата от тежки санкции при неподчинение.

Продължение

3. Унижение и опозоряване	Съпротивата да изглежда по- нежелателна от подчинението	Съкрушава всеки опит за съпротива	- Лишаване от уединение; - Възпрепятстване на личната хигиена; - Унизителни наказания; - Обиди и заплахи	- Стигматизация на инакомислещите и неподчиняващи се на противоепидемичните мерки; - Дискриминация на отказващите ваксина; - Унижение чрез принизяване – повсеместното напомняне за миене на ръцете и дезинфекция.
4. Сломяване чрез умора	- Отслабване на умствените и физически сили за съпротивление	Примиряване със ситуацията, загуба на надежда за промяна и спасение	- Лишаване/ограничаване от храна; - Лишаване от сън; - Продължителни разпити; - <i>Държане по постоянно напрежение</i>	Държане под напрежение чрез динамично променящите се „противоепидемични мерки“.
5. Заплахи	- Създаване на тревожност и отчаяние	Поддържане и засилване на тревожността	- Смъртни заплахи; - Преси и завоалирани заплахи срещу семейството; „необясними“ промени в отношението към жертвата	- Изобилно ежечасно „информиране“ от казионни „експерти“ и медии за смъртността, прогнозите за развитие на „заразата“, - Рапортуване на наложените наказания при неспазване на мерките и др.

Продължение

6. Периодично снизхождение/ временно разхлабване на режима	- Положително насърчаване на жертвата	Възпрепятства „привикването“ към режима на тормоз и лишения	- Показване на благодарно отношение към жертвите; - Награждаване и на непълното подчинение; - Даване на обещания	- Режимът на „противоепидемичните мерки“ ту се затяга, ту се разхлабва или се обещава разхлабване при определени условия; - Обещания за спасителни ваксини, връщане към „нормалността“, парични помощи за бизнеса и др.
7. Демонстрация на всемогъщество	- Обезсмисляне на съпротивата	Отказ от съпротива	Конфронтации/наказания за съпротивляващите се; - Демонстрация на пълен контрол	- Ако не се спазват трите „Д“ (дезинфекция, дистанция, дисциплина) ще затворим градове и държави; - ако не се ваксинирате – забравете за обичайния начин на живот.
8. Налагане на произволни искания	- Развиване на навици за подчинение	Постигане на безусловно подчинение	Силово/репресивно налагане на правила	- Исканията на държавните и здравните власти са произволни и далеч от научната логика, но се налагат силово и репресивно.

Източник: Съставена от автора чрез преработка и допълване на таблицата на Байдърман (Biderman, 1957, p. 619).

Локдауните – пълни или частични, напълно съвпадат със затворническите режими и различните форми на домашен арест, препоръчвани от Байдърман с цел „дресировка“ на жертвите, в случая – хората по света. Помощни средства към локдауните се явяват работата от дома (хоум офиса) и „дистанционното образование“ (онлайн обучението). Тези форми, на практика, лишават възрастните и децата от обичайната им среда и така необходимите за психологическото здраве – социални контакти с колеги и връстници. Прогнозираните от специалисти невролози и психолози, поражения върху детската психика, в дългосрочен план, са особено тревожни (Национална мрежа за децата, 2020). Специфична разделителна линия се появи и по отношение на онлайн обучението. Онези, които се осмеляват да оспорят ефективността му, по множество обективни съображения, биват заклеявани като „противници на технологиите и дигитализацията“.

Внимание заслужава фактът, че всяка държава, ратифицирала Женевските конвенции, следва да съблюдава определени права, дори на затворниците, осъдени за най-тежките престъпления, като например – да бъдат извеждани на слънчева светлина поне за един час в денонощието. При първия локдаун в Испания не е позволено децата да излизат на улицата и да общуват с връстниците си цели 45 дни. Това, по критериите на Женевските конвенции и критериите следвани от Амнести интернешънъл, е тежка форма на мъчение и би следвало да се класифицира като „престъпление срещу човечеството“. Първата разобличителна инициатива е подета от адвокатата д-р Рейнер Фюелмих, придобил популярност със спечелени дела срещу Дойче Банк и Фолксваген. Според него кризата във връзка с корона-вируса трябва да бъде преименувана на „измамата корона-вирус“ и главните виновници да бъдат осъдени в дело за „престъпления срещу човечеството, сравними с Нюрнбергския процес“ (Николова, 2020). Дейно инакомислие и противопоставяне на официалната политика все пак има, но главно от средите на експертите вирусолози, епидемиолози, лични лекари и др.⁶

Като цяло мерките срещу корона-вируса – маските, дистанцията, карантинането на здрави хора, интензивното ежедневно облъчване с апокалиптични новини, нямат нищо общо с медицинските предписания за действия при кризисни ситуации, но пък се припокриват изцяло с методите в „Таблицата на принудата“. В резултат на мерките, уж защитаващи здравето на хората, бе постигнато индиректно пълзящо социално и психологическо унищожение на милиони хора по света, особено на онези, които останаха без работа и доходи.

⁶ В България, най-изявените сред тях са доц. д-р Атанас Мангъргов, началник на клиниката по детски инфекциозни болести, проф. д-р Иван Чалъков, началник УНГ отделение в УМБАЛ „Царица Йона-ИСУЛ“ и др.

Идентичността на методите на принуда и политиката на страха са стряскащи. В този контекст, учудване буди бездействието на научната и академична общност, която би следвало да има висок праг на критично мислене и да прозира отвъд пропагандните и манипулативни намерения и действия на властта.

Социално-психологически основания и механизми на политиката на страха

Допълнителна обяснителна рамка на политическите измерения на пандемията от COVID-19 и най-вече възприемчивостта на обществата към налаганите ограничителни мерки, може да бъде потърсена и в принципите на убеждаващото въздействие, изведени от социалния психолог Робърт Чалдини (2005). Тези фундаментални психологически принципи направляват човешкото поведение и допринасят за успеха на политиките, които се конструират върху тях (таблица 2).

Таблица 2: Принципи на убеждаващото въздействие и пандемичната политика

Принципи на убеждаващото въздействие		Пандемична политика
Принципи	Значение	Приложение/послание
Реципрочност	Отвърщаме по същия начин на онова, което някой друг е направил за нас. Важен аспект от принципа за реципрочност е чувството за задължение, което възниква на подсъзнателно равнище.	Аз те пазя, като нося маска – пази ме и ти! Носи маска! Призивът: <i>Нека се пазим взаимно!</i> е майсторски конструиран, от психологическа гледна точка, мотиватор.
Обвързване и последователност	Изразява се в нашето почти маниакално желание да бъдем (и да се показваме) последователни в онова, което вършим. Щом веднъж сме направили избор или ние сами – или под чужд натиск – си налагаме да действваме в съответствие със заявената позиция. Чувстваме се задължени да реагираме по начини, които потвърждават нашето по-ранно решение.	Хората, сложили веднъж маски, се чувстват длъжни да ги носят, дори в ситуации, в които осъзнават, че не са необходими и дори нелепи. Например съпрузи, които живеят под един покрив, спят в едно легло, но щом се качат в колата си, слагат маски.

Продължение

Социалното одобрение	Един от начините да определим кое е правилно и кое не, е да установим кое е правилно според другите. Колкото повече са хората, които смятат една идея за правилна, толкова по-правилна ще е тази идея. Едно от условията, при което се проявява принципът на социалното одобрение е несигурността.	При налагането на противоепидемичните мерки е заложено изключително много на този принцип. Той е най-ефективен, когато наблюдаваме поведението на хора, които приличат на нас – колеги, приятели и др. Нося маска, защото и другите го правят! Не си задавам въпроси дали е уместно и какъв е смисълът.
Харесването	Всички предпочитаме да казваме „да“ най – вече на хора, които познаваме и харесваме.	Използването на <i>популярни личности</i> от различни области – спорт, музика, изкуство, като <i>мотиватори</i> за носене на маски и ваксинация.
Властта авторитетът	Изразява се в изключителната готовност на зрели хора да направят почти всичко по заповед на някакъв авторитет. Едни от най-мощните символи на властта и авторитета са титлите и властовите позиции.	Апокалиптичните оценки и прогнози за развитие на пандемията се предават от овластени с определени позиции научни звания авторитети – професори, доценти (без значение на конкретната научна специалност), членове на специално създадени структури, като НОЩ (Национален оперативен щаб) и др.
Дефицитността	Възможностите изглеждат по-ценни за нас, когато тяхната наличност е ограничена, или нещо, което само по себе си представлява малък интерес за нас, изведнъж може да стане особено привлекателно само защото скоро ще бъде недостъпно.	Внушението за недостатъчно ваксини, за много желаещи да се ваксинират и т.н. Внушението, че колкото по-рано от останалите се ваксинираш, толкова по-добре ще си защитен.

Източник: Съставена от автора въз основа на идеите на Робърт Чалдини (2005).

Пандемичната политика на страха умело стъпва на научните достижения на индивидуалната и социалната психология и по този начин ефективно достига целите си – тотален социален контрол и безусловно подчинение, необходими за прехода към „новата нормалност“. Механизмите на нейното задействане и приложение се задействат в следната последователност: (1) страх, заплахи, санкции; (2) социално одобрение; (3) масово неведение и безусловно подчинение.

Изходната позиция е имплантирането в съзнанието и подсъзнанието на хората на екзистенциалния страх от невидимото и неизвестното за собственото им здраве и живот. В този процес се използва арсенала от принципи на принудата на Байдърман (таблица 1). След като се натрупа достатъчно критична маса от послушни индивиди, безкритично приемащи противоепидемичните мерки, от само себе си се задейства принципът на социалното одобрение. Обикновено, когато много хора правят определено нещо, то априорно се приема за правилно и не се подлага на съмнение. А в условията на нееднозначна ситуация, тенденцията всеки да гледа какво прави другият може да доведе до впечатляващо явление, наричано „масово неведение“ (Велева, 2016). Ето защо, едно от условията за най-ефективно проявление на принципа на социалното одобрение, е несигурността. В пандемичната ситуация несигурността умишлено се подклажда и засилва, в съответствие с шестия принцип на Байдърман (таблица 1).

Рискове на подменената нормалност

Водени от страха за собственото си здраве и живот, а също под префинения натиск на политиката на страха, хората постепенно промениха обичайния си начин на живот, съобразно новите условия. Методично се осъществява преход към т. нар. „нова нормалност“. Тя уж трябваше да е временно състояние, докато пандемията премине или бъде овладяна, но, както се казва, няма нищо по-постоянно от временните неща. Още през февруари 2020 г., ръководителят на СЗО – Тедрос Гебрейесус, заяви, че „маските трябва да станат задължителен атрибут в ежедневието на хората“. И само месец по-късно правителствата учудващо синхронизирано започнаха да налагат т. нар. „противоепидемични мерки“, най-важната от които е повсеместното носене на маски, плътно закриващи устата и на носа – т.е. половината лице. Настъпи ерата на хората без лица. Очакванията, щом пандемията отслабне или премине, маските да отпаднат, са напразни. Щом обществените очаквания за разхлабване на мерките наблизят своя предел, веднага заплахата се подновява в нова вариация – я нов щам на вируса, я нова вълна на проявление. Когато възможните вариации се изчерпят, най-вероятно изневиделица ще се появи нов, още „по-страшен“ и „по-смъртоносен“ вирус и така до

безкрай. Именно това е най-голямата уловка на новата нормалност – илюзията и очакването за временност, която неусетно се превръща в постоянност. Най-осезаемите и отчетливи измерения на т. нар. „нова нормалност“ са обобщени в таблица 3. Всички те крият множество рискове, които ще се задействат в дългосрочен план, с множество непредвидими последици в политически, социален и икономически план.

Таблица 3: Основни проявления на новата/изопачена нормалност

Нормално	Ново/изопачено нормално
Свобода на придвижване	Придвижване под условие; дискриминация при придвижването посредством ваксинационни паспорти
Социални контакти: професионални; семейни; културни.	Силно контролирани и ограничени социални контакти, до степен на вреден за здравето дефицит
Активно общуване между хората	Намалено общуване застрашаващо психичното здраве на хората
Открито лице / изразена индивидуалност и разпознаваемост	Скрито зад маска лице / обезличаване / анонимност
Сътрудничество и взаимопомощ	Страх и отбягване на другия
Поздрав чрез <i>ръкостискане</i> – символ на откритост и добронамереност	Поздрав с <i>юмрук</i> или <i>лакът</i> – подсъзнателна асоциация с агресия, враждебност, борба, отделеност
Човешка близост, изразяваща се в прегръдки, събиране на едно място	Социална дистанция ⁷ , страх от другия, общуване само при крайна необходимост

Източник: Разработено от автора

⁷ При въвеждането в обръщение на този термин, в началото на пандемията, колеги социолози възразиха, че ставало дума само за „физическа“ дистанция, а не за „социална“, тъй като общуването на практика не било ограничено, а единствено сведено до дистанционни форми – телефон и социални мрежи. Аз смятам обаче, че макар да се изисква физическа дистанция /поне на 1,5-2 м. хората да застават един от друг на опашки в магазин, в офиси, театри и др./, всъщност крайната цел е постигане в дългосрочен план на социална дистанция и алиенация. Това в особена степен важи за малките деца, които от крехка детска възраст заучават това поведение на отдалеченост от другия. След време именно те ще бъдат социално дистанцирани до степен да се страхуват да общуват със себеподобни, а отгук и да създават приятелски и брачни партньорства и дори да се възпроизвеждат.

Друга важна разделителна линия, която се прокарва упорито посредством съдействието на казионни авторитети е между правото на *индивидуален избор* и *колективно благо*. Имаш право да избереш да не носиш маска, но така „застрашаваш“ общността. В същото време тотално се negliжира фактът, че лекари доказаха лабораторно неефективността на маската, спрямо размера на вируса. Имаш право да избереш да не се ваксинираш, но така отново „застрашаваш“ здравето на другите. А ваксините са все още експериментални относно продължителността на тестване и реакция на организма, т.е. противопоставяш се на колективното благо и следователно подлежиш на легитимни санкции от страна на държавата, чиято основна цел, според Платон, е именно колективното благо. Сама по себе си конфронтационната линия индивидуален избор – колективно благо би могла да бъде обект на отделен анализ.

Изопачената нормалност води до любопитни следствия като например налагането на нова професия – „ковид-мениджър“, човек съблюдаващ спазването на мерките – хигиена (пълен абсурд е през XXI^{ви} век да ни учат как да си мием ръцете!), носене на маски и ключово важната „социална дистанция“. Така например, в една от най-прилежните в спазването на директивите на СЗО страни – Италия, сватбите вече са недопустими без ковид-мениджър. Той следи дали гостите на церемонията имат сертификат за антитела на преболедувал корона-вирус, такъв за поставена ваксина или отрицателен тест, направен 48 часа преди събитието. В рамките на 14 дни ковид-мениджърът трябва да съхранява информация за всички участници в церемонията, за да може в случай на необходимост да се проследят всички контактни лица (Covid-19 мениджър, 2021). По същество това е префинено унижение и контрол (таблица 1, принципи 3 и 8), чиято цел е унижение и контрол, маскирани като грижа за човека.

Вече се появиха и COVID-паспорт и COVID-валута. Тази валута е под формата на дигитални ваучери, с които да се разплащат в местни магазини като половината цена се плаща със собствени пари, а другата половина с корона-валута. По този начин банките могат да насочват кеш директно към гражданите под форма на парично смекчаване. За целта потребителите се регистрират в интернет и си откриват сметка „COVID-валута“. При пазаруването гражданите дават номера на личната си карта⁸ (!) или пък специален код, наличен под формата на текстово съобщение до системата. След това, на свой ред, бизнесът обменя COVID-валутата към съответната национална валута. Системата е разработена и тествана с 2000 жители на град Кийов, Че-

⁸ Кое то изцяло противоречи на General Data Protection Regulation (GDPR) – Общ регламент на Европейския парламент и Съвета на Европейския съюз относно защитата на данните регламент (ЕС) 2016/679, в сила от 25 май 2018 г.

хия. Предстои мултиплицирането на този опит и в други градове на страната, а след това и мултиплицирането и в други страни (Covid-19 мениджър, 2021).

Едни от най-отчетливите рискове от политизирането на пандемията от COVID-19, са следните:

- индуцирането на прекалено голям политически авторитет на СЗО – световна неправителствена организация в структурата на ООН и превръщането ѝ в световен „здравен жандарм“. Въпреки, че формално тя няма правомощия да нарежда на правителствата на суверенните държави какво да правят, но може „да изготвя много ясни и изрични насоки, които страните да бъдат затруднени да не последват“ (Иванова, 2021).
- повсеместен, прогресивно репродуциращ се страх сред хората, въз основа на манипулативна „игра“ с данни за заразени и починали (!) от вируса. Това застрашава цялостното психично здраве на обществата;
- изкривени параметри на общуване на междуличностно, групово и масово равнище;
- очертани и трайно задълбочаващи се разделителни линии между подаващи се на масовото внушение и трезвомислещите; между „маскърри“ и „антимаскърри“, между „ваксъри“ и „антиваксъри“ и т.н.;
- в икономически план – съсипани бизнеси в сферата на изкуствата, туризма, транспорта, развлекателната индустрия. Възход на лишени от социално взаимодействие бизнеси като: онлайн пазаруване, доставки по домовете и др.;
- промяна в образователните модели – обезличаване на образователния процес под паравана на дигитализация (липса на емоционален контакт и личен пример на обучаващия!);
- промяна в поведението на хората – в посока на отказ и/или ограничаване на нормалното общуване, включително в семейството и между близки и познати (обратното на един-е-ние);
- загуба на доверие както в управляващите елити, така и в експертите.

Проявлението на така очертаните рискове е постъпателно и с натрупване. Като цяло те могат да бъдат причислени към категорията на „пълзящите“ рискове – рискове с кумулативен ефект на катастрофата във времето (Симеонова, 2013, с. 15).

Заклучение

В настоящата статия бе направен опит за очертаване на някои политически измерения на пандемията от COVID-19 с акцент върху въпроса как и защо те са възможни. Идентифицирани са и основни политически, социални и икономически рискове, които произтичат от т. нар. „политика на страха“, провеждана солидарно от почти всички правителства по света и

под директивите на СЗО. Авторът ясно съзнава, че някои от изказаните в статията твърдения са в разрез с официално налаганите интерпретации, но е убеден, че една от основните социални задачи на академичната общност е да поставя неудобни въпроси и да „буни духовете“.

Още в началото на обявената от СЗО „пандемия от COVID-19“, в социалните мрежи популярност доби анекдот, в който пациент пита лекаря, който го преглежда: *„Докторе, кога ще приключи пандемията от COVID-19?“*, а лекарят отговаря: *„Не знам! Не съм политик“*. Това е показателно за това, че дори и на всекидневен равнище политическите измерения на пандемията интуитивно се усещат, дори от обикновените хора. Това естествено и съвсем академично уместно поставя и друг един въпрос: а политолозите дали знаят кога ще приключи тази пандемия? Спонтанният отговор е: когато изопаченото, т. нар. „ново нормално“ стане естествено и влезе под кожата на преобладаваща част от населението. Дотогава мистериозният вирус ще продължи да мутира (както, между впрочем, е обичайно за всички вируси), докато „обиколи света“ в опаковка от „британски щам“, „индийски щам“, „бразилски щам“ и т.н. След което всеки щам ще премине през поне две, три вълни и т.н. После може би ще се появи нов, още по-страшен вирус. Казинните „експерти“ вирусолози и епидемиолози, математици, статистици и др. „прогнозират“ края през 2022 – 2023 г. Доблестните и морално отговорни специалисти и експерти продължават да твърдят, че пандемия всъщност няма, че мерките срещу нея са неадекватни и дори противоположни за здравето на хората, особено носеното на маски и социалната дистанция. На патолозите им беше забранено да правят аутопсии на заразени от COVID-19, за да не се докаже, че смъртта не е настъпила, вследствие на вируса!

Въпросът е, какво смятат политолозите – експертите, които по презумпция следва да разбират и тълкуват политиката и които са наясно с всичките ѝ особености и префинени средства за контрол и манипулация на масите? Засега те не реагират единствено политически поддържащо, но не и критично. Може би, защото са хора и като такива също са податливи на манипулация, особено когато в основата ѝ стои страхът за собственото здраве.

Спонсориране на научното изследване

Представената статия е разработена в рамките на научно-изследователски проект по НИД на УНСС, НИ-18/2020 г. на тема: „Пандемията от Ковид-19 като политически риск: анализ и оценка на въздействието“.

Използвана литература

- Николова, З. (2020). Адвокати ще съдят СЗО за „заблуждаване на света“ и престъпления срещу човечеството, Dunavmost.com [online], (Nikolova, Z., 2020, Advokati ste sadiat SZO za “zablujdavane na sveta” i prestaplenia sreshtu chovechestvoto, Dunavmost.com), available at: <https://www.dunavmost.com/novini/advokati-shte-sadyat-szo-za-zabluzhdavane-na-sveta-i-prestapleniya-sreshtu-chovechestvoto>
- Гълбравит, Д. (1993). Анатомия на властта, Издателство „Христо Ботев“, София. (Galbrayt, D., 1993, Anatomia na valstta, Izdatelstvo “Hristo Botev”, Sofia).
- Велева, Д. (2016). Робърт Чалдини – шест оръжия на влиянието, (Veleva, D., 2016, Robert Chaldidni – shest orazhia na vliyanieto), available at: <https://magnifisonz.com/2016/07/25/>
- Иванова, М. (2021). Една година след началото на пандемията СЗО още има проблеми с авторитета си, investor.bg [online], (Ivanova, M., 2021, Edna godina sled nachaloto na pandemiyata SZO vse oshte ima problem s avtoriteta si, investor.bg), available at: <https://www.investor.bg/analizi/91/a/edna-godina-sled-nachaloto-na-pandemiiata-szo-oshte-ima-problemi-s-avtoriteta-si-323657>
- Министерство на здравеопазването. (2021). Данни за разпространението на Covid-19 по света – Данни на Европейския център за превенция и контрол на заболяванията. (Ministerstvo na zdraveopazvaneto, 2021, Danni za razprostraneniето na Covid-19 po sveta – Danni na Evropeyskia tsentar za preventsia i kontrol na zabolyavaniyata), available at: <https://www.mh.government.bg/bg/informaciya-za-grazhdani/razprostrnenie-na-covid-19-po-sveta-danni-na-ecdc/> (accessed 1 September 2021)
- Национална мрежа за децата. (2020). Пандемията и пораженията върху детската психика, (Natsiaonalna mrezha za detsata, 2021, Pandemiata I otazheniata varhu detskata psihika), available at: <https://nmd.bg/pandemiyata-i-posleditsite-varhu-detskata-psihika/>
- Симеонова, Е. (2013). Политическият риск: анализ, оценка, управление, УИ „Св. Климент Охридски“, София. (Simeonova, E., 2013, Politicheskiiyat risk: analiz, otsenka, upravlenie, UI “Sv. Kliment Ohridski”, Sofia).
- Чалдини, Р. (2005). Влиянието: психология на убеждаването, Издателство „Изток-Запад“, София. (Chaldini, R., 2005, Vliyanieto: Psihologia na ubezhdavaneto, izdatelstvo “Iztok-Zapad”, Sofia).
- Covid-19 мениджър – новата професия по време на пандемия. (2021). nova.bg [online], (Covid menidzhar – novata profesia po vreme na pandemia, 2021, nova.bg), available at: <https://nova.bg/news/view/2021/05/23/327506/covid>

- Biderman, Al. (1957). Communist Attempts to Elicit False Confessions from Air Force Prisoners of War, *Journal of Urban Health, Bull N Y Acad. Med.* 1957 Sep; 33(9)pp. 616-625, available at: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1806204/>
- Bremmer, I. and Keat, Pr. (2009). *The Fat Tail: The Power of Political Knowledge for Strategic Investing*, Oxford University Press.
- Kobrin, St. (1979). Political Risk: A Review and Reconsideration, *Journal of International Business Studies*, Vol. 10, No. 1, pp. 67-80, Palgrave Macmillan Journals, available at: <http://www.jstor.org/stable/154371>

POLITICAL DIMENSIONS OF THE COVID-19 PANDEMIC: THE RISKS OF REPLACED NORMALCY

Assoc. Prof. Elena Simeonova, PhD
Department of Political Science
Faculty of International Economics and Politics
University of National and World Economy
e-mail: esimeonova@unwe.bg

Abstract

The article presents a critical look at the WHO-announced COVID-19 pandemic, which has been stifling the world for more than a year and clearing the way for the so-called "new normality". The main goal is to outline the political dimensions of the pandemic and to identify the political and social risks of replaced normalcy. The thesis is that the "new normalcy" is introduced through a coordinated and methodically conducted, at different levels, policy of restrictions, justified by health grounds. This policy generates risks of various kinds, the long-term effects of which threaten the foundations of democratic societies and undermine fundamental civil and political rights and freedoms.

Key words: political risk, COVID-19 pandemic, social control, new normalcy

JEL: D70, D71, D72, D83, H12, I29